

Asia: VN/10556/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi. Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Esityksellä ehdotettaisiin säädettäväksi uutta työttömän työnhakijan perustoimeentuloa turvaavaa etuutta käsittelevä yleistukilaki. Samalla työvoimapalveluiden järjestämislakia muutettaisiin työnhakukeskustelujen järjestämistapaa ja sisältöä koskien, kun työnhakijan työttömyys pitkittyy. Yleistuen toimeenpanosta vastaisi Kansaneläkelaitos ja työvoimaviranomainen tai KEHA-keskus antaisi jatkossakin työvoimapoliittisen lausunnon tuen maksamisen työvoimapoliittisista edellytyksistä.

Lakiesitys perustuisi pääministeri Petteri Orpon hallituksen perusturvan uudistuksen hallitusohjelmakirjaukseen. Yleistuki käynnistäisi vaiheittaisen siirtymisen kohti yhtä perusturvaetuutta, joka edellyttäisi myös tukien määräytymisperusteiden yhdistämistä. Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT kannattaa tavoitetta selkiyttää ja yksinkertaistaa sosiaaliturvajärjestelmää. Työttömyyden ajan perustoimeentulon turvaaminen vain yhdellä etuudella sujuvoittaisi KT:n näkemyksen mukaan sosiaaliturvaa, yksinkertais- taise toimeenpanijan tehtäviä sekä olisi etuuden saajalle myös ymmärrettävämpi.

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista kotitalouksiin

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä.

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista toimeenpanijoihin

Ehdotuksen myötä Kansaneläkelaitos toimeenpanisi vain yhtä työttömille tarkoitettua perusturvaetuutta nykyisen kahden sijaan. Työssäoloehdon täyttyminen ei siis jatkossa vaikuttaisi siihen, mitä etuutta hakijalle voitaisiin maksaa. Työssäoloehdon täyttyminen vaikuttaisi edelleenkin

siihen, voidaanko työttömyysvakuutusmaksutuottoja käyttää etuuden rahoitukseen. Kuitenkaan tästä ei olisi tarve antaa päätöstä etuuden hakijalle, jolloin työssäoloehdon täyttymistä koskevat valitukset ja myös asiaa koskevat neuvontatilanteet jäisivät pois. Tällä ei kuitenkaan odoteta olevan kuin vähäisiä muutoksia toimeenpanon kokonaistyömäärään. Kuitenkin yleistukeen siirtyminen aiheuttaisi Kansaneläkelaitoksessa tarpeen toteuttaa laajat tietojärjestelmämuutokset. Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT pitää tärkeänä varmistaa, että nämä tietojärjestelmämuutokset ovat valmiita ennen lain toimeenpanon käynnistämistä. Sillä ei saa olla vaikutuksia etuuden saajien tilanteeseen. Etuuden saamiseen liittyvät katkokset voisivat merkittäväällä tavalla lisätä tyytymättömyyttä myös työvoimapalveluja tuottaviin viran-omaisiin ja vaikeuttaa työllistymisen tukemista.

Esityksen mukaisesti yleistuen saajan aktivointijakso perustuisi asiakastapaamisiin työvoimaviranomaisissa eli työnhakukeskusteluihin. Nämä tulisi järjestää lähtökohtaisesti aina kasvokkain. Vaikutusarvioinnissa todetaan tältä osin toteutumatietoihin pohjautuen, että uudistus tulisi lisäämään kasvokkain tehtävien tapaamisten määrää. KT:n näkemyksenä on kuitenkin, ettei nyt lausuttavana oleva uudistus lisää kasvokkain tehtävien tapaamisten määrää, koska siitä on säädetty vastaavasti jo nyt työvoimapalvelujen järjestämislain 31 § 3 momentissa.

Esityksen mukaisesti työvoimaviranomaiset voisivat järjestää asiakkaille yleistuen saajan aktivointijaksolla täydentävät työnhakukeskustelut arvioidun palvelutarpeen mukaisesti. Vaikka esityksellä ei lisättäisikään työvoimaviranomaisten järjestämien asiakastapaamisten lukumäärää, eikä sillä näin olisi vaikutusta työvoimaviranomaisen työmäärään tai tarvittavaan henkilöstöön, pitää KT erityisen tärkeänä periaatteena palvelun tarjoamista palvelutarpeeseen perustuen. Näin voidaan kohdentaa täydentäviä työnhakukeskusteluja enemmän niille asiakkaille, joille se työllistymisen edistämisen näkökulmasta on erityisen tärkeää.

- Lausuttavaa esityksen muista vaikutuksista

Esityksellä olisi vain vähäinen vaikutus julkiseen talouteen. Luonnoksessa arvioidaan etuuskulujen laskevan 4,2 miljoonalla eurolla nykyiseen verrattuna, joista 1,2 miljoonaa euroa kohdistuisi kuntien rahoitusosuuksiin. Muutoksilla ei ennakoita myöskään olevan vähäisiä suurempia vaikutuksia yleiseen asumistukeen tai toimeentulotukeen, joista jälkimmäisen rahoitukseen myös kunnat osallistuvat. Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT pitää hyvänä lähtökohtana uudistuksena, että se on kuntatalouden näkökulmasta kustannusneutraali.

Esityksellä ennakoitaan olevan myös vähäisiä vaikutuksia työllisyyteen. Samalla kuitenkin todetaan, tutkimuskirjallisuuteen nojautuen, työnhakukeskustelujen sääntelyn muuttamisella olevan myönteinen vaikutus työllistymisen nopeutumiseen ja näin työllistymiseen. Vaikutus olisi pidempään yleistukea saaneiden kohdalla kuitenkin todennäköisesti vähäinen. Ottaen huomioon samanaikaisesti työvoimapalveluiden palveluprosessiin, eri palvelutoimiin osallistumisen velvoittavuuteen sekä työnhakijan moitittavan menettelyn seuraamusjärjestelmään tehtävät muutokset, KT pitää tärkeänä seurata jatkossa eri uudistusten yhteisvaikutusta työllisyyteen ja kuntien kustannuksiin.

- Lausuttavaa yleistukilain yleisistä säännöksistä (1 luku)

Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

- **Lausuttavaa yleistuen saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä (2 luku)**

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

- **Lausuttavaa yleistuen määräytymisperusteista (3 ja 4 luvut)**

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

- **Lausuttavaa yleistuen toimeenpanosta ja muutoksenhausta (5 ja 6 luvut)**

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

- **Lausuttavaa yleistuen tietojen saamista ja luovuttamista koskevista ehdotuksista (7 luku)**

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

- **Lausuttavaa yleistuen rahoituksesta (8 luku)**

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

- **Lausuttavaa yleistukilain ehdotetusta voimaantulosta (9 luku)**

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

- **Muuta lausuttavaa ehdotetusta yleistukilaista**

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:llä ei ole muuta lausuttavaa ehdotettavasta yleistukilaista.

- **Lausuttavaa peruspäivärahaa koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta**

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

- **Lausuttavaa työmarkkinatukea koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta**

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

- **Muuta lausuttavaa työttömyysturvalakiin ehdotetuista muutoksista**

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

- **Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden jaksosta**

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

- **Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden sisällöstä**

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT pitää ehdotettavaksi esitettyä 32 b § ongelmallisena. Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden sisällöstä niin, että työvoimaviranomaisen tehtävänä on varmistaa, että tietyt selvitykset on tehty työnhakijalle. Pykälän 1 momentin 3) kohdassa säädettäisiin työvoimaviranomaisen tehtäväksi varmistaa, että asiakkaan työllistymiseen vaikuttavat työ- ja toimintakyvyn ongelmat ja elämänhallinnan ongelmat olisivat selvitetty. Näillä viitattaisiin hyvinvointialueiden tarjoamiin palveluihin. Säännöskohtaiset perustelut ohjaavat tulkitsemaan, että työ- ja toimintakyvyn sekä elämänhallinnan ongelmien arviointi tulisi suorittaa jokaiselle työnhakijalle palvelutarpeen määrittelyä varten. Ottaen huomioon alkavien työttömyysjaksojen määrä, on kohtuutonta edellyttää hyvinvointialueita tuottamaan

tällaisia määriä tutkimuksia vain työvoimaviranomaista varten. KT katsoo, ettei hyvinvointialueella olisi myöskään veloitetta järjestää yksilölle näitä palveluja työvoimaviranomaisen edellyttämällä tavalla tai työttömällä subjektiivista oikeutta näihin palveluihin. Vastaavasti työvoimaviran-omaisella ei ole toimivaltaa edellyttää hyvinvointialuetta tuottamasta näitä palveluja, jolloin sillä ei ole myöskään toimivaltaa varmistaa niiden toteuttamista.

Myöskään pykälän 2) kohta ei ole ongelmaton. Työnhakijan osaamisen ja ammattitaidon tosiasiallisen riittävyyden selvittäminen edellyttää työnantajan arviota. Tällöin säännöksen toteuttaminen edellyttäisi esimerkiksi työkokeilun järjestämistä.

KT ei kannata työvoimapalvelujen sääntelyä niin, että se estää tai vähentää niiden tarjoamista asiakkaan palvelutarpeeseen perustuen. Säännös johtaisi kaavamaiseen palveluiden toteuttamiseen ja käytännössä johtaisi ylipalveluun valtaosalla asiakkaista. KT ehdottaa pykälää muutettavaksi niin, että siinä korostettaisiin asiakkaan palvelutarpeen selvittämistä. Mikäli esimerkiksi palvelutarpeen arvioinnissa tulisi esille tarve varmistaa osaamisen ja ammattitaidon riittävyys, asiakkaalle tarjottaisiin palvelu sen arvioimiseksi.

- Muuta lausuttavaa työvoimapalveluiden järjestämislakiin ehdotetuista muutoksista

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:llä ei ole muuta lausuttavaa työvoimapalveluiden järjestämislakiin ehdotetuista muutoksista.

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 12 §:n 2 momentin muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 annetun lain muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki takuueläkkeestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki kansaneläkelain muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki maatalousyrittäjän eläkelain 32 ja 46 §:n muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki merimieseläkelain muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki julkisten alojen eläkelain muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki työtapaturma- ja ammattitautilain 141 §:n muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain 97 §:n muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 4 §:n muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki työsopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki merityösopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 45 §:n muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 2 ja 31 a §:n muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki tuloverolain 93 §:n muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetun lain 60 §:n muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 20 ja 21 §:n muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki ulosottokaaren muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

Laki oikeudenkäynnistä vakuutus oikeudessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT:llä ei ole lausuttavaa tästä asiasta.

4. Muuta lausuttavaa

Esityksellä olisi välillisiä vaikutuksia myös hyvinvointialueiden toimintaan. Nyt näitä vaikutuksia ei olla esitysluonnoksessa ole käsitelty. Tältä osin kohtaa ”vaikutukset toimeenpanijoihin” tulee täydentää. Työvoimapaalveluiden järjestämislakiin esitettävä uusi 32 b §:ssä säädettäisiin työvoimaviranomaisen tehtävistä varmistaa tiettyjen selvitysten tekeminen asiakkaalle. Työvoimaviranomaisen olisi varmistettava, että työttömän palvelutarpeen arvioimiseksi olisi arvioitu työnhakijan työnhakuun ja työllistymiseen vaikuttavat työ- ja toimintakyvyn ja elämänhallinnan ongelmat. Näitä ei kuitenkaan ole säädetty hyvinvointialueiden tehtäviksi siten, että se palvelisi työvoimaviranomaisen tarkoitusta tai tehtävä tai siten, että niihin olisi alueella asuvalla työttömällä subjektiivinen oikeus Terveystarkastuslain (1326/2010) 13 §:ssä säädetään terveystarkastuksien järjestämisestä siten, että niiden tarkoituksena on terveyden ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen. Näin terveystarkastuksia ei tarvitsisi järjestää työhaun ja työllistymisen näkökulmasta. Työ- ja toimintakyvyn arvioinnin toimijakohtainen tehtävien oikeudellinen arviointi vastuunjaon näkökulmasta tulee tehdä. Koska työvoimapaalveluiden järjestämislakiin tehtävän muutoksen sanamuoto on myös säännöskohtaisissa perusteluissa ehdoton, tarkoittaisi se työ- ja toimintakyvyn

arviointia jokaisen alkavan työttömyysjakson osalta. Kunta- ja hyvinvointialuetyöntajat KT ei pidä esitystä tältä osin kannatettavana ja edellyttää, että esityksessä tarkennettaisiin näiden työ- ja toimintakyvyn sekä elämänhallinnan ongelmien selvittämisen vastuunjako ja arvioitaisiin niiden kustannuksia toimijoittain.

Kukka Anna
Kunta- ja hyvinvointialuetyöntajat KT